

Lausunto

2.10.2025

VN/2628/2025

VN/2628/2025-OKM-36

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto valtion talousarviosta vuodelle 2026

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Sivistys- ja tiedejaosto
Jaoston kokous 3.10.2025

Vuoden 2026 talousarviossa opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahataso on noin 8,9 mrd. euroa. Määrärahamuutokset aiheutuvat ensisijaisesti hallitusohjelman mukaisista lisäyksistä sekä sopeuttamistoimenpiteistä. Hallitusohjelman mukaisia lisäyksiä ovat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen vahvistaminen, jonka taso nousee 150 milj. euroon.

Opetusministerin vastuualue

Varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen sekä toisen asteen koulutukseen sisältyy vuodelle 2026 merkittäviä panostuksia laadukkaiden ja tasa-arvoisten palveluiden järjestämisen edellytyksiin sekä kehittämistoimintaan.

Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen rahoituksesta valtaosa sisältyy valtionvarainministeriön pääluokkaan osaksi kuntien peruspalveluiden rahoitusjärjestelmää. Opetus- ja kulttuuritoimi osallistuu aktiivisesti peruspalveluiden valtionosuuksien budjetoitiprosessiin. Niiden rahoituksen määrä on yhteensä yli 10 mrd. euroa eli valtaosa kuntien menoista muodostuu sivistystoimen tehtävien toteuttamisesta. Peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuu 75 miljoonan euron säästö vuodesta 2026.

Kokonaisuutena varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen sekä vapaaseen sivistystyöhön esitetään opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan yhteensä n. 902 miljoonaa euroa. Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämiseen ehdotetaan hallitusohjelman toimenpiteiden vuoksi 50 milj. euron lisäystä vuodelle 2026. Määrärahalisäys kohdistetaan perusopetuksen vahvistamiseen eli mm. oppimisen tuen uudistamisen toimenpiteisiin, yksityisten opetuksen järjestäjien kotikuntakorvauksen tason nostamiseen 100 prosenttiin ja järjestäjien velvollisuuksien yhtenäistämiseen. Perusopetukseen valmistavan opetuksen lisäopetukseen esitetään yhteensä 20,279 miljoonaa euroa. Varhaiskasvatuksen henkilöstöpulan ratkaisemista jatketaan täydennyskoulutusmallin avulla, ja tähän osoitetaan 6 miljoonaa euroa. Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuksia vähennetään 7 miljoonaa euroa. Vähennys korvataan kunnille korottamalla toiminnasta perittävien maksujen enimmäismääriä. Vapaaseen sivistystyöhön esitetään ensi vuodelle noin 181 milj. euroa.

Perustaitojen ja -valmiuksien parantamisen toimet, lukutaito ja oppimisen ja koulunkäynnin tuki.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo.okm@gov.fi

Hallitus panostaa perustaitojen oppimiseen niin, että jokainen oppilas oppisi paremmin perustaidot: lukemisen, kirjoittamisen ja laskemisen ja että oppimistulokset paranisivat. Tavoitteen toimeenpanemiseksi hallitus on lisännyt perusopetuksen vähimmäistuntimäärää 3 vuosiviikkotunnilla. Samalla perusopetuksen opetussuunnitelmaa ei kuitenkaan laajenneta vastaavasti. Nämä lisätunnit antavat lisää aikaa käydä läpi nykyiset valtakunnalliset tavoitteet ja sisällöt sekä auttavat tuomaan työrauhaa opettajille ja oppilaille. Lisäykset kohdennetaan erityisesti perusopetuksen alaluokille äidinkielen ja kirjallisuuteen sekä matematiikkaan vahvistaen erityisesti luku-, kirjoitus- ja laskutaidon opettamista. Perustaitojen hallinta on edellytys myöhemmälle oppimisen kerryttämiselle. Tuntilisäykset ovat tulleet voimaan peruskouluissa 1.8.2025. Vuosiviikkotuntien lisäämiseen kohdistettiin 20,6 miljoonaa euroa.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus vakiinnuttaa tasa-arvoavustuksen rahoituksen määrärahatason. Vuosina 2024–2026 avustusta on maksettu vuositasolla noin 50 miljoonaa euroa. Kolmen vuoden aikana yhteensä 145 milj. euroa. Vuodesta 2027 alkaen tasa-arvoavustuksen määrärahataso vakiintuu noin 75 miljoonaan euroon vuodessa. Avustuksella vahvistetaan lasten ja nuorten tasa-arvoista ja yhdenvertaista kehitystä kohdentamalla tukea niille päiväkodeille ja kouluille, jotka sijaitsevat sosioekonomisesti huono-osaisemmillä alueilla. Avustuksella on mahdollista palkata lisää opettajia ja avustajia. Tasa-arvorahoituksen myötä opetusryhmät pienenevät, jolloin opettajalla riittää enemmän yksilöllistä aikaa jokaiselle oppilaalle. Näin vahvistetaan varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen laatua ja tasoitetaan oppimiseroja. Rahoituksen ennakoitavuudella pystytään edistämään koulutuksellisen tasa-arvon pitkäjänteisempää kehittämistyötä paikallisella tasolla. Tarveperusteisen rahoituksen vaikuttavuudesta toteutetaan tutkimushanke.

Hallitus on uudistanut esi- ja perusopetuksen oppimisen tukea koskevan lainsäädännön. Uudistettu lainsäädäntö on tullut voimaan 1.8.2025. Uudistetun lainsäädännön mukaiset esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet sekä niiden mukaisesti päivitetty paikalliset opetussuunnitelmat ovat tulleet voimaan 1.8.2025 alkaen. Uudistuksen lähtökohtana on varmistaa oppilaiden oikeudet tarvitsemiinsa tukitoimiin opetukseen osallistumiseksi ja perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi. Tukitoimien järjestämistä ja toteuttamista yhtenäistetään valtakunnallisesti sekä varmistetaan kouluille riittävät resurssit niiden toteuttamiseen. Uudistuksella vähennetään myös opetushenkilöstön hallinnollista työtä tuen asiakirjojen valmistelussa. Tuen toteuttamista ohjaavia asiakirjoja selkiytetään ja niiden valmisteluprosessia kevennetään. Uudistuksen keskiössä ovat oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, joihin lainsäädäntö jatkossa velvoittaa opetuksen järjestäjät. Näihin kuuluvat opetus- ja kasvatushenkilöstön välinen yhteistyö ja opetusryhmien muodostaminen siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet.

Uudistuksella vahvistetaan varhaisia tukitoimia, joiden avulla oppilas saa tukea oppimiseensa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja matalalla kynnyksellä. Riittävästi ja oikea-aikaisesti kohdennetuilla tukimuodoilla arvioidaan voitavan vähentää vahvempien tukitoimien tarvetta pitkällä aikavälillä. Ensisijaiset tukimuodot, joihin jokaisella oppilaalla on oikeus, ovat ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Lisäksi säädetään tarkemmin oppilaskohtaisista tukitoimista, jotka perustuvat vahvempiin tuen tarpeisiin. Näihin sisältyy sekä osittain pienryhmässä, että tarvittaessa kokonaan erityisluokassa toteutettava opetus.

Uudistuksen toteutukseen on varattu pysyvää rahoitusta n. 43 miljoonaa vuonna 2025 ja n. 97 miljoonaa vuodesta 2026 alkaen, ja sen toimeenpanemiseksi huolehditaan kaikkien opettajien ja koulujen johdon osaamisen vahvistamisesta valtakunnallisesti. Erityisopettajien riittävästä koulutusmäärästä huolehditaan koulutusmääriä lisäämällä. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää lainsäädännön voimaantultua tutkimuksen, jolla seurataan uudistetun lainsäädännön toimeenpanoa ja toteutumista sekä jatkokehittämistarpeita. Lisäksi oppimisen ja koulunkäynnin tuen tilastotiedonkeruuta kehitetään vastaamaan uudistettua lainsäädäntöä.

Perusopetuslain muutos, jolla puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttöä rajoitetaan kouluissa oppituntien aikana, on tullut voimaan 1.8.2025. Puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttö oppituntien aikana sallitaan jatkossa vain rajoitetusti. Opetuksen järjestäjien tulee päivittää omat järjestyssääntönsä lakimuutoksen mukaisesti. Muutos mahdollistaa laitteiden käytön rajoittamisen tai kieltämisen myös muuna kouluaikana.

Aluehallintovirastot voivat oma-aloitteisesti ottaa tutkittavakseen, onko opetus järjestetty lain mukaisesti. Uudistuksen tavoitteena on ollut vahvistaa lasten ja oppilaiden oikeutta käydä esiopetusta ja perusopetusta lainsäädännön oikeuttamalla tavalla. Ohjausta ja valvontaa vahvistamalla varmistetaan palveluiden lainmukaisuus ja laatu sekä oppilaiden oikeuksien ja oikeusturvan toteutuminen. Muutos on tullut voimaan 1.8.2025 alkaen.

Osana hallitusohjelman mukaisen Suomi liikkeelle -ohjelman toimia, perusopetuslakiin on lisätty liikunnallisen elämäntavan edistäminen. Muutos tulee voimaan 1.8.2026 (osa HE:ta 212/2024 vp). Opetushallitus laatii lakimuutoksen edellyttämät muutokset esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin siten, että paikalliset opetussuunnitelma voidaan ottaa käyttöön 1.8.2026 lukien.

Opetushallitus on jatkanut vuonna 2021 hyväksytyn kansallisen lukutaitostrategian toimeenpanoa ja tukea. Opetushallituksessa toimiva Lukutaito-ohjelma vastaa Kansallisen lukutaitostrategian 2030 toimeenpanosta. Vuonna 2024 käynnistetty lukutaitoverkosto kokoaa yhteiseen työhön ja keskusteluun lukutaitotoimijoita laajasti eri aloilta. Talousarviossa on varattu toimintaan vuodelle 2026 momentilla 29.01.31 ”Muut luku ja kirjoitustaidon parantamista edistävät toimenpiteet” yhteensä 1 550 000 euroa.

Hallituksen esitys perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 103/2025 vp). Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi perusopetuslakiin säännökset valmistavan opetuksen lisäopetuksesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin säännökset uuden valmistavan opetuksen lisäopetuksen rahoituksesta. Esitys toteuttaa Petteri Orpon hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan mahdollistetaan valmistavan opetuksen jatkuminen kahteen vuoteen tilanteissa, joissa se arvioidaan tarpeelliseksi riittävien kielellisten valmiuksien varmistamiseksi. Esityksessä ehdotetaan myös aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien enimmäismaksujen määrää korotettavaksi, mikä kompensoisi kunnille aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuteen tehtävää valtion rahoituksen leikkausta. Lisäksi maksut sidottaisiin indeksiin.

Hallituksen puoliväliriihessä tehtiin maahanmuuttotaustaisten lasten ja nuorten koulutuksen vahvistamiseen liittyviä päätöksiä. Hallitus tukee 8 miljoonalla eurolla opetuksen järjestäjien edellytyksiä vahvistaa suomi ja ruotsi toisena kielenä -oppimäärää koskevan opetuksen vaikuttavuutta ja varmistaa opetuksen kohdentamisen siitä hyötyville oppilaille. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut Opetushallitukselle määräyksen uudistaa suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Puoliväliriihen määräraha tukee opetuksen järjestäjien toimeenpanotyötä. Määräraha on yksivuotinen.

Tilannekuva varhaiskasvatus- ja opetusalan pätevän henkilöstön saatavuudesta, koulutuspaikkojen riittävyydestä, sekä täydennyskoulutuksen malleista ja mahdollisuuksista.

Varhaiskasvatus ja henkilöstön saatavuus

Varhaiskasvatuksen henkilöstö päiväkodeissa koostuu ammatillisen perustutkinnon omaavista lastenhoitajista, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista varhaiskasvatuksen sosionomeista sekä yliopistojen opettajankoulutuksessa valmistuneista varhaiskasvatuksen opettajista ja erityisopettajista (kasvatustieteen kandidaatteja/maistereita). Päiväkodin johtajat ja varhaiskasvatuksen johtajat johtavat varhaiskasvatusta. Henkilöstön kelpoisuuksista, henkilöstörakenteesta ja -mitoituksesta säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018).

Varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien saatavuudessa on pulaa, erityisesti puutetta on isoissa kaupungeissa ja vielä erityisemmin pääkaupunkiseudulla Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla.

Puuttuvien opettajien tarkkaa määrää valtakunnallisesti on vaikea tarkasti tällä hetkellä arvioida. Varhaiskasvatuksen tietopalvelu Varda tuottaa varhaiskasvatuslain nojalla ajankohtaista ja luotettavaa tietoa mm. henkilöstön määristä, koulutuksista ja kelpoisuuksista. Varda-tieto on kuitenkin tällä hetkellä koko maata ajatellen puutteellista.

Julkisen alan eläkevakuuttaja Keva selvitti vuonna 2022 koulutuspaikkamääriin, kuntien eläköitymiseen, avoimiin työpaikkoihin sekä työvoimatilastoihin pohjautuen kuntien työvoimatarpeita nyt ja lähitulevaisuudessa. Selvityksen mukaan varhaiskasvatuksen opettajista oli vuonna 2022 noin 6 000 osaajan pula maanlaajuisesti. Varhaiskasvatuksen opettajien tarve on kasvanut parilla tuhannella edellisestä tarkastelukerrasta (vuosi 2020). Määrällisesti suurin pula varhaiskasvatuksen opettajista on Uudellamaalla, jossa yli 4000 paikkaa olisi heti tarjolla. Ikäluokkien pienenemisen (väestökehitys) vaikutusta kompensoi varhaiskasvatukseen osallistuvien määrän nouseminen kohti EU:n suositusta (95 %) ja keskeisten verrokkimaiden osallistumisastetta.

Kevan mukaan lastenhoitajien kohdalla työvoimavaje on hyvin pieni (61 henkilöä vuonna 2022), eikä tilanteen enusteta vaikeutuvan kovin merkittävästi vuoteen 2030. On kuitenkin huomioitava, että varhaiskasvatuksen opettajan vakansseihin palkataan yleensä lastenhoitajakelpoinen henkilö silloin, kun opettajakelpoista ei saada, jolloin on mahdollista, että pulaa kelpoisista lastenhoitajista saattaa ilmetä alueellisesti.

Pääkaupunkiseudun kunnissa suomenkielisistä varhaiskasvatuksen opettajista noin puolet on kelpoisia, ruotsinkielisistä kelpoisten määrä on vielä pienempi. Tästä poikkeuksena Kauniainen, jonka suomenkielisen varhaiskasvatuksen opettajista lähes kaikki ovat kelpoisia. Kauniiaisissakin ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen opettajista kelpoisia on vain noin puolet^[1].

Aluehallintovirasto teki vuonna 2024 osana valvontaohjelmansa toteuttamista selvityksen Manner-Suomen kuntiin varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuudesta. Kyselyn tulosten mukaan Manner-Suomessa suomenkielisessä

varhaiskasvatuksessa kelpoisen henkilöstön osuus oli 79.53 prosenttia. Ruotsinkielisessä henkilöstössä kelpoisia oli 72.62 prosenttia. Kyselyn mukaan Manner-Suomessa on 16 452 varhaiskasvatuksen opettajaa, joista ei-kelpoisia on 4179 (25.4 %). Ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen opettajista oli suurin piirtein saman verran eli ei-kelpoisia oli 25.28 %. (Aluehallintovirastojen julkaisuja 292/2025)

Varhaiskasvatusalan saatavuuteen vaikuttaa keskeisesti koulutuspaikkojen riittävyys ja viime vuosina koulutusten aloituspaikkoja onkin työvoimapula-alueilla (varhaiskasvatuksen opettajat ja erityisopettaja) lisätty usealla lisärahoituksella. Lisäksi on joustavoitettu tutkintojen suorittamisen tapoja mm. mahdollistamalla enenevässä määrin monimuotokoulutusta, jossa voi opiskella työnohessa ja laajemmin etäyhteyksien avulla. Koulutuksen laadun ja koulutuksen kautta tuotetun osaamisen turvaaminen on kuitenkin keskeistä koulutusten erimuotoisissa toteutuksissa.

On huomioitava, että keskeisessä roolissa varhaiskasvatuksen alan osaajavajeessa ja henkilöstön saatavuudessa on työelämä. Alan palkkaus, työolot sekä maine ja julkisuuskuva vaikuttavat siihen, hakeutuuko alan koulutuksiin motivoituneita henkilöitä, suoritetaanko opinnot loppuun ja saadaanko työtehtäviin rekrytoitua riittävästi kelpoista henkilöstöä. Nämä seikat vaikuttavat myös alan veto- ja pitovoimaan ja siihen, pysyvätkö alalle koulutetut ammattilaiset varhaiskasvatuksen tehtävissä vai hakeutuvatko he jo koulutuksen aikana tai myöhemmin työelämässä muille aloille.

Hallituskauden toimet, varhaiskasvatus

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus sitoutuu lisäämään korkeakoulujen aloituspaikkoja erityisesti kasvukeskuksiin ja sinne, missä aloituspaikkojen määrä suhteessa nuoriin on alhainen, sekä aloille ja alueille, joilla ennakoitaan merkittävää työvoimapulaa. Aloituspaiikkojen suuntaamisessa huomioidaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kasvatusalan tarpeet sekä vienti- ja teollisuusmaakuntien tarpeet. Hallitus on sitoutunut lisäämään jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon alalla sekä kasvatusaloille.

Hallitusohjelman mukainen lisärahoitus varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien aloituspaikkojen lisäämiseen

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että ”varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkoja lisätään yliopistoissa. Joka vuosi on koulutettava vähintään 1400 uutta varhaiskasvatuksen opettajaa molempien kansalliskielten tarpeet huomioiden”.

Varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien aloituspaikkoja yliopistoissa on lisätty viime vuosina runsaasti, mm. tällä hallituskaudella kohdennettiin vuonna 2024 16.2 milj. euron rahoitus uusiin aloituspaikkoihin. Tällä rahoituksella saadaan yhteensä 875 uutta aloituspaikkaa seitsemään yliopistoon, joista 60 aloituspaikkaa on ruotsinkielistä. Koulutukset ovat joko perustutkintokoulutuksia tai monimuotokoulutusta, joka mahdollistaa etäopiskelun ja esimerkiksi paremmin työn ohella opiskelun.

Myös erityisopettajien tarpeeseen on pyritty vastaamaan erillisrahoituksen kautta ja nostamalla erityisopettajien koulutustavoitteita yliopistojen sopimuskaudella 2025–2028: 230 varhaiskasvatuksen erityisopettajaa (vastaavat luvut vuosina 2021–2024: 206, 2017–2020: 195). Vuonna 2023 myönnettiin lisärahoitusta erillisiin varhaiskasvatuksen erityisopettajan opintoihin (Helsingin yliopisto: 28 opiskelijaa suomenkielinen koulutus ja 14 opiskelijaa ruotsinkielinen koulutus, Åbo Akademi: 14 opiskelijaa ruotsinkielinen koulutus).

Allianssi -menettely varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvatuksen sosionomien kouluttamiseen

Hallitusohjelman toteuttamisen tueksi on käynnistetty suurten kaupunkien kanssa strateginen allianssimenettely, jossa valtio tulee kumppaniksi kuuden suurimman kaupungin eli Espoon, Helsingin, Oulun, Tampereen, Turun ja Vantaan (C6-kunnat) kanssa tunnistettuihin kehittämisteemoihin. Yksi tunnistettu tema on varhaiskasvatuksen henkilöstöpula.

Allianssi-yhteistyössä (valtio + C6-kunnat) on sovittu keinoista kasvattaa kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvatuksen sosionomien määrää. Yhtenä keinona pilotoidaan täydennyskoulutusmallia, jossa C6-kunnat saavat valtion hankeavustusta yhteensä 6 miljoonaa euroa vuodessa varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvatuksen sosionomien tilaustutkintokoulutusten hankkimiseen omalle varhaiskasvatuksen lastenhoitajina työskentelevälle henkilöstölleen. Hankeavustus on jaettu ensimmäisen kerran maaliskuussa 2025. Hankeavustus on monivuotinen. Hankeavustuksesta vähintään 60 % tulee kohdentaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoistavan kasvatustieteen kandidaattitutkinnon hankkimiseen. Tällä hankkeella tavoitellaan yhteensä 2000 uutta varhaiskasvatuksen opettajaa ja varhaiskasvatuksen sosionomia.

Ensimmäisen kerran nk. täydennyskoulutusmallin (tutkintoon johtava koulutus) hankeavustusta jaettiin maaliskuussa 2025. Kaikki hakukelpoiset hakijat (Espoo, Helsinki, Oulu, Tampere, Turku ja Vantaa) hakivat sitä, yhteensä 6 000 000 euroa. Hankeavustus jaettiin haetun mukaisesti ja summa jakautuu hakijoiden välillä seuraavasti:

- Espoon kaupunki: 1 307 178,00 €
- Helsingin kaupunki: 2 168 663,00 €
- Oulun kaupunki: 388 749,00 €
- Tampereen kaupunki: 707 034,00 €
- Turun kaupunki: 494 805,00 €
- Vantaan kaupunki: 933 571,00 €

Allianssikunnat ovat kilpailuttaneet tilaustutkintokoulutusta järjestäviä tahoja kevään/kesän 2025 aikana ja koulutusten olisi tarkoitus lähteä liikkeelle joustavasti v. 2026 siten, että suomenkielinen varhaiskasvatuksen sosionomiksi kelpoistava koulutus alkaa alkuvuodesta ja sekä suomen- että ruotsinkieliset varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoistavat koulutukset syksyllä. Ruotsinkieliset sosionomikoulutukset alkavat vuonna 2027. Varhaiskasvatuksen sosionomien kouluttamisesta vastaa LAB-ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun (JAMK) yhteenliittymä. Varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksesta vastaavat Helsingin yliopisto, Tampereen yliopisto, Turun yliopisto ja Oulun yliopisto. Kiinnostus alkuvuonna 2026 alkavaan varhaiskasvatuksen sosionomiksi kelpoistavaan koulutukseen on ensimmäisellä hakukierroksella ollut allianssikunnissa runsasta. Varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoistavan koulutuksen haku on keväällä 2026.

Päiväkodin johtajien kelpoisuus ja saatavuus

Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää 31.1.2026 mennessä työryhmätyöskentelynä päiväkodin johtajien kelpoisuuden saavuttamista. Päiväkodin johtajilta edellytetään varhaiskasvatuslain (540/2018) nojalla 1.1.2030 alkaen varhaiskasvatuksen opettajan/sosionomin tutkintoa sekä kasvatustieteen maisterin tutkintoa ja riittävää johtamistaitoa. Ministeriö selvittää parhaillaan päiväkodin johtajien kelpoisuus- ja saatavuus-tilannetta vuoden 2030 alun tilannetta ajatellen. Tilasto- ja rekisteriaineistoihin perustuva selvitys valmistuu lokakuun 2025 aikana.

Opettajankoulutus ja henkilöstön saatavuus

Opettajankoulutus on Suomessa volyymiltaan laajaa ja maantieteellisesti kattavaa. Opettajankoulutuksen koulutusvastuu on kahdeksalla yliopistolla: Helsingin, Itä-Suomen, Jyväskylän, Lapin, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistoilla sekä Åbo Akademilla. Tämän lisäksi musiikin ja taiteiden alan opettajia koulutetaan yhteistyösopimusten kautta myös Aalto yliopistossa ja Taideyliopistossa. Ruotsinkielistä opettajankoulutusta on tarjolla Åbo Akademissa ja Helsingin yliopistossa.

Yliopistolliset opettajankoulutukset koskevat varhaiskasvatuksen opettajan, luokanopettajan, erityisopettajan, erityisluokanopettajan, opinto-ohjaajan ja eri aineiden aineenopettajien koulutuksia. Opettajankoulutusta tarjoavat yliopistot eivät kaikki järjestä näitä kaikkia opettajankoulutuksia. Luokanopettajankoulutusta on kahdeksassa yliopistossa. Varhaiskasvatuksen opettajien koulutusvastuu on seitsemällä yliopistolla, erityisopettajien koulutusvastuu vuodesta 2024 lähtien kahdeksalla yliopistolla ja opinto-ohjaajien koulutus kolmella yliopistolla. Eri aineiden aineenopettajankoulutusta järjestetään vaihtelevasti eri yliopistoissa aineisiin liittyvien koulutusvastuiden mukaisesti.

Ammatillista opettajankoulutusta järjestetään viidessä ammattikorkeakoulussa (Haaga-Helia, HAMK, JAMK, OAMK ja TAMK). Ruotsinkielisestä ammatillisesta opettajankoulutuksesta vastaa Åbo Akademi. Ammatillinen opettajankoulutus on suunnattu erityisesti ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opettajien tehtäviin suuntautuville. Ammatillisissa opettajakorkeakouluissa järjestetään ammatillisen opettajankoulutuksen opinnot 60 op (vastaavat opettajan pedagogisia opintoja 60 op ja antavat saman kelpoisuuden), ammatillisen erityisopettajan opinnot sekä ammatillisen opinto-ohjaajan opinnot (opinto-ohjaajan opinnot antavat kelpoisuuden myös perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opinto-ohjaajan tehtäviin).

Korkeakoulut päättävät itsenäisesti opettajankoulutusten aloituspaikoista. Korkeakoulujen tulossopimuksissa on sovittu varhaiskasvatuksen opettajien, luokanopettajien, erityisopettajien ja ammatillisen opettajankoulutuksen koulutustavoitteista. Tavoitteita on nostettu hiukan viime vuosina, varhaiskasvatuksen opettajien tavoitteita on nostettu selkeästi. Lisäksi opettajien saatavuutta on pyritty parantamaan erillisrahoituksen kautta. Erityisesti varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen aloituspaikkoja on lisätty erillisrahoituksella (ks. tarkemmin alla). Myös erityisopettajien ja ruotsinkielisten opinto-ohjaajien koulutusta on lisätty erillisrahoituksella.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi rahoitusta vuonna 2023 erillisrahoitusta Oulun yliopistolle yhteensä 840 000,00 euroa erillisten erityisopettajan opintojen, varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan maisterikoulutuksen lisäaloituspaikkoihin. Samana vuonna ministeriö myönsi kahdeksalle yliopistolle rahoitusta yhteensä 2 034 000 euroa suomen- ja ruotsinkielisten erityisluokanopettajien, erityisopettajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien sekä ruotsinkielisten opinto-ohjaajien lisäkoulutuksiin. Lisäksi esi- ja perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistuksen yhteydessä erityisopettajien saatavuutta vahvistetaan lisäämällä erityisopettajien koulutusta erillisrahoituksen kautta. Yliopistoille on suunniteltu varattavan valtion talousarvioissa erillisrahoitusta 350 000 euroa vuosittain talousarviovuosina 2025–2027 (yhteensä n. 1,05 miljoonaa euroa) erillisten erityisopettajan opintojen lisäaloituspaikkoihin normaalin sisäänoton ja jo aiemmin myönnettyjen lisäaloituspaikkojen lisäksi. Vuonna 2025 myönnettiin tämän mukaisesti seitsemälle yliopistolle yhteensä 350 000 euroa kyseisiin lisäaloituspaikkoihin (yhteensä 68 lisäaloituspaikkaa).

Väestökehityksen vaikutukset vaikuttavat tulevaisuudessa voimakkaasti opettajien tarpeeseen.

Opettajankoulutusten tilastoja

Alla olevassa taulukossa esitetään tietoja opettajankoulutuksiin paikan vastaanottaneiden määristä vuosina 2016–2025. Kaikkien taulukossa esitettyjen opettajaryhmien kohdalla paikan vastaanottaneiden määrät ovat lisääntyneet tarkastelujakson aikana. Taulukossa paikan vastaanottaneiden määrä vastaa yliopistojen tarjoamia aloituspaikkoja muuten paitsi varhaiskasvatuksessa, jossa on haasteita saada kaikkiin aloituspaikkoihin opiskelijoita. Ruotsinkielisiin koulutuksiin jää paikkoja täyttämättä, erityisesti varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksessa.

Luokanopettajankoulutus ja erityisopettajien koulutus ovat olleet vetovoimaisia koulutuksia.

Yliopistojen opettajakoulutuksiin paikan vastaanottaneet (I ja II sykli)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Varhaiskasvatus	563	575	824	846	980	1 139	1 070	899	1 091	1 112
Luokanopettaja	980	1 048	1 055	1 073	1 057	1 032	1 050	1 010	1 048	1 039
Erityisopettaja (mukana erityispedagogiikka)	204	206	193	214	229	218	303	294	314	329
Opinto-ohjaaja	26	30	30	30	35	65	58	58	58	59
Kotitalousopettaja, käsi-työopettaja, tekninen työ	166	167	164	167	160	165	170	155	159	185

Aineenopettajankoulutusten osalta ei ole kattavia hakutilastoja saatavilla, koska aineenopettajaksi hakeudutaan usein opintojen aikana eikä useinkaan tutkintokoulutukseen haun yhteydessä. Tietojen saamista ja analysointia hankaloittaa se, että yliopistot järjestävät ja myös tilastoivat aineenopettajankoulutusta eri tavoin. Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi huhtikuussa 2023 aineenopettajakoulutusta järjestäviä yliopistoja toimittamaan tiedot vuosien 2019–2023 aineenopettajakoulutusten määristä. Siinä, miten hyvin aineenopettajankoulutuksen aloituspaikat opettajan pedagogisiin opintoihin täyttyvät vuosittain, on oppiainekohtaista ja myös yliopistokohtaista hajontaa. Useissa aineissa / ainekokonaisuuksissa on aloituspaikkoja jäänyt useina vuosina täyttämättä. Erityisesti tämä koskee LUMA-aineita ja kieliaineita.

Alla on tilastoja opettajakelpoisuuksien suorituspäämäärästä 2016–2024. Tutkintokoulutuksen lisäksi opettajakelpoisuuksia on mahdollista suorittaa erillisinä opintoina. Osa alla olevassa taulukossa ilmoitetuista opettajakelpoisuustiedoista on suoritettu erillisinä opintoina. Niiden opintopistemäärät ovat olleet kasvussa lähivuosina. Alla olevan perusteella pelkän luokanopettajan kelpoisuuden hankkineiden määrä on laskenut selvästi, kun taas ns. kaksoiskelpoisuuden, jossa yhdistyy luokanopettajan kelpoisuus ja aineenopettajan kelpoisuus, on kasvanut selvästi. Opinto-ohjaajan koulutuksen suorittaneiden määrä on myös kasvanut, samoin varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien määrät.

Suoritettuja opettajakelpoisuuksia

Perusopetus ja lukio

Tilastovuosi

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kaikki luokanopettajat	858	771	894	876	960	852	912	909	900
Luokanopettaja	621	534	597	579	627	441	378	399	378
Varhaiskasvatuksen opettaja + luokanopettaja	63	48	54	48	69	60	84	72	72
Perusopetuksen ja lukion aineenopettaja + luokanopettaja	198	216	291	291	309	411	525	513	549
Perusopetuksen ja lukion aineenopettaja	954	921	843	948	1 035	939	909	1 023	924
Opinto-ohjaaja	63	57	45	57	69	60	66	105	108

Varhaiskasvatus

	Tilastovuosi								
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Varhaiskasvatuksen opettaja (AMK)	708	843	891	789	939	807	585	210	6
Varhaiskasvatuksen opettaja (YO)	438	489	450	465	606	642	678	882	972
Varhaiskasvatuksen sosionomi					15	51	135	366	507
Yhteensä	1 146	1 335	1 341	1 257	1 560	1 503	1 398	1 458	1 485

Erityisopettajat

	Tilastovuosi								
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kaikki erityisopettajat	276	294	345	288	369	432	570	474	504
Varhaiskasvatuksen erityisopettaja	21	30	54	45	60	72	123	78	81
Erityisluokanopettaja	156	138	171	132	189	225	285	237	282
Erityisopettaja	99	126	120	114	120	135	159	162	144

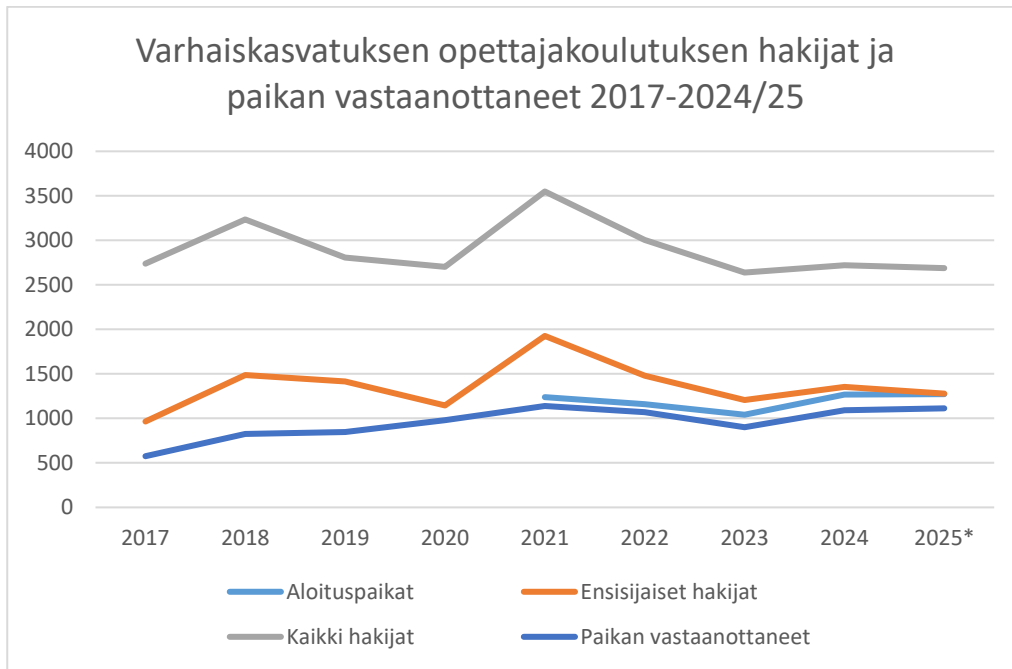
Erillisinä opintoina suoritettut opettajan- koulutuksen opintopisteet

2016	29 909
2017	27 690
2018	26 507
2019	22 535
2020	23 401
2021	32 562
2022	27 898
2023	32 992
2024	37 218

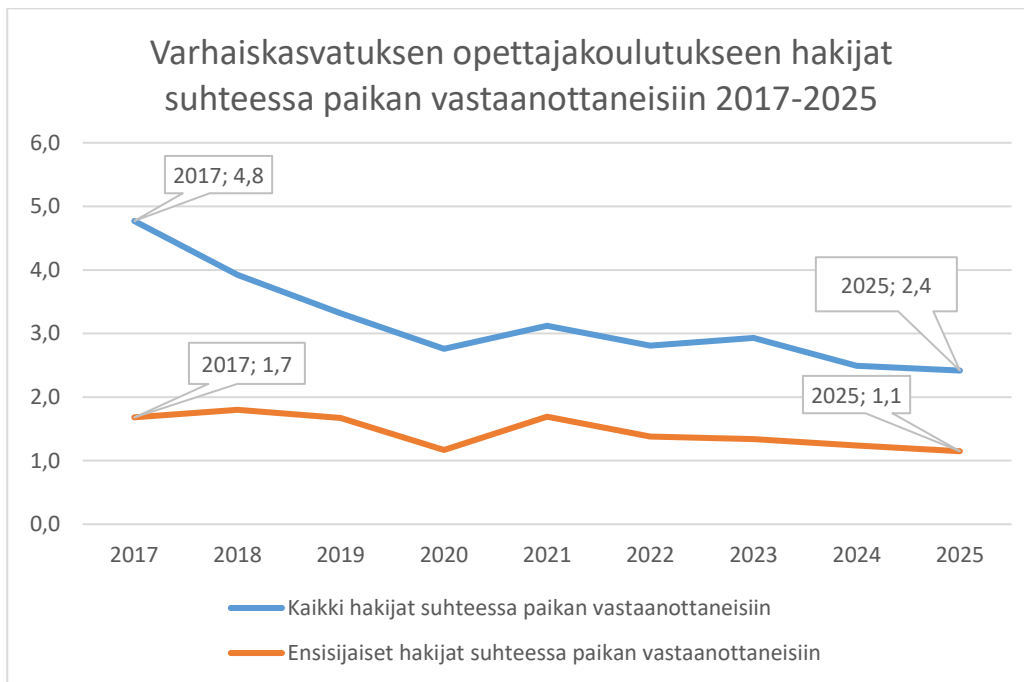
Varhaiskasvatuksen opettajankoulutus

Varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen lisäämistä yliopistoissa on tuettu OKM:n tähän tarkoitukseen myöntämällä erillusrahoituksella jo pitkään. Lisäksi varhaiskasvatuksen opettajien henkilöstöpulaa on pyritty poistamaan korottamalla määrällisiä koulutustavoitteita myös yliopistojen tulossopimuksissa. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteisiin vastaamiseksi varhaiskasvatuksen opettajien määrällisiä koulutustavoitteita on korotettu yliopistojen tulossopimuksissa 1 280:een sopimuskaudella 2025–2028 (sopimuskaudella 2021–2024 vastaava luku oli 855, ja sopimuskaudella 2017–2020, 590).

Vaikka aloituspaikkoja on lisätty kaikissa seitsemässä varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta tarjoavassa yliopistossa (Helsingin, Itä-Suomen, Jyväskylän, Oulun, Tampereen ja Turun yliopisto sekä Åbo Akademi), eivät koulutuksen hakijamäärät ole merkittävästi muuttuneet vuodesta 2017. Vuonna 2017 koulutuksiin oli 2 740 hakijaa, vuonna 2020 2 701 ja vuonna 2025 (tilanne 26.9.) 2 688 hakijaa.

Aloituspaikkamäärän kasvaessa hakijoiden määrä paikkaa kohden on pienentynyt kuitenkin merkittävästi:

Opettajien jatkuva oppiminen ja täydennyskoulutus

Työnantajien velvollisuus on järjestää täydennyskoulutusta/osaamisen kehittämistä henkilöstölleen. Täydennyskoulutus ei ole tutkintoon johtavaa vaan syventää henkilöstön osaamista ajankohtaisista teemoista.

Lainsäädäntöuudistusten yhteydessä pääsääntöisesti varataan erikseen määrärahat ja resurssit henkilöstön täydennyskoulutusta varten valtion toimesta.

Opettajien jatkuvan oppimisen muodot ovat hyvin moninaiset eivätkä rajoitu pelkästään täydennyskoulutukseen. Opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutus koostuu rahoitusvastuun mukaisesti työnantajan

henkilöstökoulutuksesta, omaehtoisesta täydennyskoulutuksesta ja valtion rahoittamasta koulutuksesta. Yleinen vastuu opetustoimen henkilöstön osaamisen ylläpitämisestä ja kehittämisestä on opettajilla itsellään ja opettajien työnantajilla.

Opettajan kelpoisuuden tuottavia opintokokonaisuuksia on mahdollista suorittaa avoimessa yliopistossa tai erillisinä opintoina tutkinnon suorittamisen jälkeen. Yleensä erillistä opiskeluoikeutta on mahdollista hakea niiden opettavien aineiden perus- ja/tai aineopintoihin, joita ei ole yliopiston avoimen yliopiston tarjonnassa.

Opetushenkilöstölle on suunnattu myös erikoistumiskoulutuksia. Erikoistumiskoulutuksen rahoitus perustuu valtion rahoitukseen yliopistoille ja ammattikorkeakouluille sekä opiskelijalta perittäviin maksuihin. Erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on vastata jo työelämässä toimineiden korkeakoulutettujen osaamistarpeisiin sellaisilla asiantuntijuuden aloilla, joilla ei ole markkinaehtoista toimintaa ja joissa työelämässä tarvittavan osaamisen kehittäminen perustuu tutkimukseen.

Yliopistot tarjoavat edellä mainittujen lisäksi maksullista täydennyskoulutusta. Lisäksi korkeakoulujen erilaisissa opettamiseen ja oppimiseen liittyvissä tutkimusperustaisissa kehittämishankkeissa on usein mukana jonkinlainen opettajien jatkuvan oppimisen elementti.

Osana Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 -rakennerahasto-ohjelman ESR+ -toimenpiteitä toteutetaan valtakunnallista jatkuvan oppimisen teemaa ja tähän järjestettiin keväällä 2025 kehittämishankkeiden haku. Yksi hakukohde oli opetushenkilöstön jatkuva oppiminen. Tässä on tavoitteena, että luodaan tilannekuvaa opettajien jatkuvasta oppimisesta ja jatkuvan oppimisen tarjonnan toteutuksesta sekä kehitetään rakenteita jatkuvan oppimisedistämiseksi ja joustavien toteutusmallien valtakunnalliseksi kehittämiseksi. Hanke-esitysten arviointi on kesken eikä rahoituspäätöksiä ole vielä tehty.

Opettajankoulutusta on kehitetty vuodesta 2016 lähtien laajassa korkeakoulujen ja sidosryhmien välisessä yhteistyössä kansallisessa Opettajankoulutusfoorumissa. Opettajankoulutusfoorumin toimintaa koordinoi 2024–2027 Helsingin yliopisto opetus- ja kulttuuriministeriön joulukuussa 2023 myöntämällä rahoituksella. Opettajankoulutusfoorumin uuden nelivuotisen toimikauden tavoitteena on opettajankoulutusten tutkimusperustainen ja tietopohjainen kehittäminen. Opettajankoulutusfoorumi on laatinut [opettajankoulutuksen vision](#), edistää opettajankoulutuksen kehittämisohjelman toimeenpanoa, opettajankoulutuksen tutkimusperustaista laadun varmistamista sekä kansallisen LUMATE-strategian ja toimenpidesuunnitelman toimeenpanoa. Foorumin tehtävänä on huomioida opettajien peruskoulutuksen lisäksi myös opettajien jatkuvan oppimisen kysymyksiä. Foorumi on julkaissut maaliskuussa 2025 kannanoton ”[Opettajien jatkuvan oppimisen monipuoliset mahdollisuudet tulee taata Opettajankoulutus 2050 -vision suunnassa](#)”.

Osana hallituksen norminpurkutalkoita varhaiskasvatuksen tietopalvelu Vardaan merkittyjä henkilöstön täydennyskoulutuksiin osallistumista ei ole tarvinnut enää kirjata 1.1.2025 alkaen. Velvollisuus on poistettu varhaiskasvatuslaista. Täydennyskoulutukseen osallistumisesta ei tästä syystä saada enää kansallisia tietoja.

Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutuksesta aiheutuvat menot ja avustukset on poistettu v. 2025 talousarviosta osana valtiontalouden sopeutustoimia.

^[1] Opetus- ja kulttuuriministeriön ja pääkaupunkiseudun kuntien (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen) varhaiskasvatuksen yhteistyötapaaminen 9.10.2023

Liitteet	Power Point esitys
Jakelu	Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Tiedoksi	OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Mikaela Nylander OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Rosanna Blomster-Bröckl OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Johanna Mantere OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Heidi Backman